

Karaburun Silikyeradlarında (Mikrotoponimlerinde) Görülen Coğrafi Terimler*

İbrahim Şahin**

Salih Köse***

Özet: Fiziki coğrafyaya ait tabiat unsurlarının türlerini ve görünüşlerini ifade eden coğrafi terimler, yeradlarının anlamını (özellikle onların tür ve görünüş özelliklerini) belirlemede anahtar role sahip indikatörlerdir. Bir kısmı konuşma dilinde ve ölçünlü dilde kullanılmayan bu tür terimlerin derlenip anlam çerçevelerinin belirlenmesi hem yeradbilim (toponimi) hem de sözcükbilim (leksikoloji) çalışmaları için gereklidir. Bir yandan Türkçenin fiziki coğrafyayı tanımlama becerisini tespit etmeye yarayacak bu çalışmalar, diğer yandan da yeradlarının sırrını çözmeye katkıda bulunacaktır. Karaburun silikyeradlarında (mikrotoponimlerinde) yerel coğrafi terimler üzerine yapılan bu çalışmada, ölçünlü dilde bulunmayan ve ölçünlü dilde bilinirlik düzeyi düşük olduğu değerlendirilen 32 coğrafi terime yer verilmiş ve bunların geçtiği silikyeradları gösterilmiştir. Yöreden elde edilen bilgiler doğrultusunda bu terimlerin anlam çerçeveleri belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Karaburun ilçesi, yerel coğrafi terimler, mikrotoponim (silikyeradı), indikatör, sözcükbilim (lexicology).

Geographical Terms in Karaburun Microtoponymy

Abstract: Expressing the types and appearances of physical geography's natural elements geographical terms are key indicators in determining the meanings of toponymy (especially their type and appearance properties). Compilation of this kind of terms, which are not used in daily speaking and standard language, and determination of their meanings is necessary for both toponymy and lexicology studies. On one hand these studies serve us to determine the ability of Turkish in defining physical geography; on the other hand

* Bu makale 12-TDAE-003 Numaralı Karaburun İlçesi Mikrotoponimleri ve Dil İncelemesi adlı BAP projesi çerçevesinde yazılmış olup çalışmaya, Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu destek vermiştir.

* Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Lehçeleri ABD.

* Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Lehçeleri ABD yüksek lisans öğrencisi.

they contribute to unfold the secrets of toponymy. This study is on local geographical terms in Karaburun microtoponymy and it includes 32 geographical terms, which are not known in standard language or known with a low level awareness by showing their toponymies. The meanings of these terms are determined in accordance with the information gained by locality.

Key words: Karaburun district, local geographical terms, microtoponymy, indicator, lexicology

Giriş

İnsanoğlunun geçmişi kadar eski bir eylem olan adlandırma, insanoğlunun var olduğu her yerde ve her zaman diliminde, yaşanan coğrafyayı tanımlamak amacıyla kullanılagelmiştir. Her biri kısa bir adres niteliğinde olan, bir kısmı yeni, ancak birçoğu yüzlerce hatta binlerce yıllık geçmişe sahip olabilen, insanlar arasında ağızdan ağıza kuşaktan kuşağa aktarılarak yaşayagelen *silikyeradlarının*¹ (mikrotoponimler) tespiti bir milletin yeradı verme kültürünün belirlenmesinde ve dil zenginliğinin ortaya çıkartılmasında son derece önemlidir. Bu tip yeradları dar bir bölgede sözlü olarak yaşamaları dolayısıyla, dış etkilere açık olan *makrotoponimlere* (*bilindikyeradları*) göre yeradı verme geleneğinin tespitinde daha çok işe yararmaktadır. Özellikle son otuz yılda yaşanan şehirleşmeye bağlı olarak köylerin kısmen veya tamamen boşalması ve köylerdeki eski geleneksel hayat tarzlarının hızlı bir şekilde yok olması yüzünden asırlardır kullanılagelen silikyeradları hızlı bir biçimde yok olma sürecine girmiştir. Öyle ki, o köyde doğmuş, hayatı boyunca o köy dışına çıkmamış insanların bile, geçmişte çobanlık, avcılık, ormancılık yaptıkları dönemlerde kullandıkları silikyeradlarını, bu işleri bıraktıktan uzun yıllar sonra unuttukları ya da hatırlamakta güçlük çektikleri gözlenmektedir.

Türkiye yeradbilimin yeterince gelişmemiş olmasından ya da silikyeradlarında dikkate değer bir söz varlığı bulunamayacağı düşüncesinden olsa gerek Türkiye dilciliği silikyeradlarına ve silikyeradbilimine gereken ilgiyi göstermemiştir. Oysa bu alan yalnızca yeradbilim çalışmaları çerçevesinde yeradı verme geleneğinin tespiti açısından değil, aynı zamanda dilin söz varlığının tespiti çalışmaları açısından da iyi bir kaynaktır. Öyle ki bu silikyeradları kuruluşlarında, bazen onu kullanan köylülerce dahi anlamı bilinmeyen ve sözlüklerimizde bulunmayan arkaik söz varlığına rastlanabilmektedir. Zira bu yeradlarının önemli bir kısmı yerleşim biriminin kurulduğu ya da insanların yerleşim birimine toplu olarak gelip yerleştikleri zamanlardan kalmadır. Türkiye'deki silikyeradlarına bu

1 Makalede görülecek olan uluslar arası terimler, bunların Türkçe karşılıkları ve imlaları konusunda bk. İbrahim Şahin, "Türkiye Yeradbiliminde Terim ve Tür Sınıflandırması Sorunları", *Avrasya Terim Dergisi*, C: 1/1 (2013), ss. 46-58.

pencereden bakıldığında bunların bir kısmının Türklerin Anadolu'ya geldikleri çağlardan kaldığı ve dolayısıyla Eski Anadolu Türkçesi'ne ait söz varlığı olduğu düşünülebilir. İşte bu durum, demografik yapısında hiçbir değişiklik olmadığı halde, niçin bazı silikyeradlarının anlamlarının yörenin sakinleri tarafından bilinmediğinin de açıklaması olmalıdır. Yine bu adlandırmalardan bir kısmının adlandırma kültüründe görülen kalıplaşmaya bağlı olarak verildiği de hesaba katıldığında, silikyeradları dilin arkaik unsurlarını barındırmaları açısından önem gösterilmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Silikyeradbilim çalışmalarında, tahrir defterleri, şeriye sicilleri, vakıf defterleri, il yıllıkları, salnâmeler, silikyeradlarının derlenebileceği bazı kaynaklardır. Bununla birlikte en verimli ve en doğru veri, alanda yöre insanıyla birebir görüşmeler sonucu elde edilebilmektedir. Kaynak kişilerin yaşı, mesleği, hayat tarzı, çocukluğunun ve gençliğinin yörede geçip geçmediği gibi değişkenler, derlenen malzemenin niceliğini ve niteliğini doğrudan etkilemektedir. Bu yüzden derleme yapılırken tek kaynakla yetinmemeli ve toplanan malzeme değişik kaynaklara doğrulattırılmalıdır. Kaynak kişi seçimine de ayrıca özen gösterilmeli, mümkün olduğunca çoban, çiftçi, avcı, balıkçı, arıcı gibi değişik meslek guruplarına mensup kaynak kişiler tercih edilmelidir.

Silikyeradbilim ve silikyeradı konusu çeşitli yönleriyle daha evvel yazdığımız bir makalede ayrıntılı biçimde ele alındığından² burada bu konuya daha fazla yer verilmeyecektir.

Elinizdeki makalede İzmir'in Karaburun ilçesi sınırları içerisinde derlenmiş olan silikyeradlarının kuruluşunda tespit edilen coğrafi terimler üzerine durulacaktır. Hayvancılık, avcılık, ziraat gibi uğraşları olan tüm toplumlarda olduğu gibi Türk milleti de yaşadığı coğrafyalarda, doğada karşılaştığı tüm objeleri, görünüşleri adlandırmış ve karşılaştığı benzer objeleri, görünüşleri adlandırmak için coğrafi terimler üretmiştir. Tarihin akışı içerisinde ortaya çıkan bu terimlerden bir kısmı Türkçenin çeşitli lehçelerinde, çeşitli ağızlarında halen kullanılmaya devam ederken bir kısmı da unutulmuş kullanımdan düşmüştür. Yeradı kuruluşlarında sıkça görülen bu terimler, coğrafyayı tanımlamadaki faydaları dışında, yeradlarının anlamlarının belirlenmesinde de oldukça faydalıdır. Bu yararlılıklarına rağmen, gerek *silikyeradlarında* ve gerekse *bilindikyeradlarında* geçen yerel coğrafi terimlerin şimdiki kadar gerek dilcilerin ve gerekse coğrafyacıların dikkatini çektiği söylenemez.³

2 Bk. İbrahim Şahin, "Yeradıbilimi Araştırmalarında Mikrotoponiminin Yeri, Önemi ve Araştırma Yöntemi: Tırnak Köyü Örneği", *Turkish Studies*, Vol: 6/1 (2011), ss. 1807-1830.

3 Reşat İzbirak tarafından hazırlanan **Coğrafya Terimleri Sözlüğü**, her ne kadar halk ağzında kullanılmakta olan coğrafi terimlere yer vermiş olsa da bu çalışma, coğrafya alanında kullanılan ve kullanılacak olan terimlerin Türkçeleştirilmesine ve böylece bilimsel kavramların yabancı dillere başvurulmadan karşılanmasına yönelik olarak hazırlandığından (İzbirak 1992: VIII), yeradlarının kuruluşunda görev alan coğrafi terimlerin tespitine yönelik bir çalışma değildir.

Tespit edilen coğrafi terimleri vermeden önce kısaca terimin ne olduğu ve bu çerçevede coğrafi terim ifadesiyle neyin kastedildiği konusuna değinmenin faydalı olacağı muhakkaktır.

“Terim” ve “coğrafi terim” kavramları

Lâtince “sınır, son” anlamına gelen *terminus* sözcüğüne sesçe benzetilerek Tr. *derlemek* eyleminin eski biçimine {-im} eklenerek (< ter-im) türetilen (Zülfikar 1991: 20) *terim* sözcüğü çeşitli bilim, sanat ve meslek kollarında kullanılan yan anlamı, mecaz anlamı bulunmayan ve söz konusu bilim, sanat, meslek kollarının temeli sayılan sözcükler biçiminde tanımlanır (Korkmaz 1992: VII; Üşenmez 2008: 167; Çiçek 2009: 54). Çobanlık, avcılık gibi alanları da bir meslek olarak kabul eder ve bu mesleklerin uygulama alanını bir bütün olarak “doğa” olduğunu düşünürsek insanlarla doğa arasındaki ilişkiler zinciri içerisinde insanların doğanın çeşitli unsurlarını, farklı görünüşlerini adlandırmak için geliştirdikleri ve sistemli şekilde doğayı ve onun unsurlarını tanımlamak, betimlemek için kullandıkları *dağ*, *çay*, *bataklık*, *bulak*, vb. sözcükleri terim olarak kabul etmemiz gerekecektir. Nitekim konuşma dilindeki bu tür sözcüklerden bazılarının başka ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de coğrafya biliminde terim olarak kullanıldığı görülmektedir. Bk. İzbirak 1992.

Yerel coğrafi terim nedir?

Ruşçada *geografıçeskiy termin ve mestnyy geografıçeskiy termin* terimleriyle karşılanan bu kavram için İngilizcede *generic term* kullanılmaktadır. Belirli bir coğrafi şeklin türünü, görünüşünü ifade eden, ağızlarda kullanılan ve sıklıkla yeradlarının kuruluşlarında görülen ya da bizzat yeradı yapımında kullanılan sözcükler olarak tanımlanmaktadır (Murzayev 1970: 16; Podol’skaya 1978: 44-45). Tanımı bu şekilde yapar ve örnek olarak *kaklık*, *çevrik*, *sıraca*, *kısık*, *germe*, *çungur*, *kayran*, *kertil*, *yalçı*, vs. sözcükleri verirsek tanımda hiçbir sorun yoktur. Ancak tanımdan sonra tıpkı yukarıda verilen örnekler gibi coğrafi objelerin türünü ve görünümünü ifade eden *dağ*, *vadi*, *nehir*, *tepe*, *ova*, gibi halk arasında yaygın kullanıma sahip, üstelik ölçünlü dile de geçmiş sözcükleri örnek olarak verirsek tanımda kullanılan “yerel” ifadesinin sorunlu olduğu görülecektir. Bu durumu yeradbilimcisi (toponimist) Murzayev de yaşamış olmalı ki, konuya açıklık getirmektedir. Murzayev, Rusçada yaygın olarak kullanılan *les* “orman”, *reka* “nehir”, *gora* “şehir”, *voda* “su” gibi yaygın kullanıma sahip sözcüklerin esasen yerel terim kategorisine denk düşmediğini, fakat söz konusu sözcüklerin başka dilli insanlar için yerel kaldığını ifade etmektedir (Murzayev 1970: 16). Bu durum dikkate alınarak *yerel coğrafi terimler* için şu şekilde yeni bir tanımlamaya gitmek mümkündür: Fiziki coğrafyaya ait farklı objeleri, bu

objelerin farklı görünüşlerini anlatmak, onları tanımlamak için halk tarafından üretilmiş, bir kısmı konuşma, yazı ve bilim dilinde geniş kullanıma sahipken bir kısmı dilin çeşitli lehçelerinde, ağızlarında varlığını sürdüren ve diğer bir kısmı da aktif kullanımdan düşerek yeradlarının kuruluşlarında saklı kalmış sözcüklerdir.

Yerel coğrafi terimlerin araştırılması tarihi:

Türkiye’de *yerel coğrafi terimler* henüz ele alınıp çalışılan bir konu olmamakla birlikte, bu konu 20. yüzyılın ilk yarısından beri çeşitli Batı ülkelerinde ve eski SSCB ülkelerinde araştırılmaktadır. Yapılan bu çalışmalarda *bilindikyeradlarında* (makrotoponimlerde) ve *silikyeraadlarında* (mikrotoponimlerde) görülen *yerel coğrafi terimler* derlenmiş, bunların anlamları ve anlam çerçeveleri belirlenmiş, sözcüklerin kökenleri ve dil tarihi içindeki gelişimleri üzerinde durulmuştur. Bunlardan bazıları kronolojik olarak şunlardır:

Murzayev E. M. (1939), K geografiçeskoy terminologii turkmen. “İzv. gos. geogr. o-va”, t. 71, vıp. 6, str. 879-886.

Murzayev E. M. (1940), K geografiçeskoy terminologii Kirgizov Tyan’-Şanya, “İzv. gos. geogr. o-va”, t. 72, vıp. 3, str. 315-327.

Badyura R. (1953), Lyudska geografija. Terensko izrazoslovje. Ljubljana.

Burrill M. F. (1955), Stream terms in US geographic names. “Annals of Association of American Geographers”, June.

Burrill M. F. (1956), Toponymic generic names, “Names”, No: 3, Terms for Wetlands in the US. “Abstracts of Papers 18-th Geogr. Congress”, Rio de Janeiro.

Burrill M. F. (1957), Localized toponymic generics, “Annals of Association of American Geographers”, June.

Murzayev E. M., Murzayeva V. G. (1959), Slovar’ mestnih geografiçeskikh terminov, M., 1959, str. 303.

Pegorier A. (1963), Glossarie des termes dialectaux permettant de trouver le sens d’un Grand nombre de toponymes de la Nouvelle carte de France, Paris.

Murzayev E. M. Mestniye geografiçeskiye termini i ih rol’ v toponimii, “Voprosı geografii”, sb. 81. M., 1970, str. 16-35.

Tolstoy N. İ. (1969), Slavyanskaya geografiçeskaya terminologiya, Moskva.

Savin V. İ. (1971), Slovar’ Geografiçeskikh Terminov i Drugih Slov, Formiruyuştih Toponimiyu İrana, “Nauka”, Moskva.

1992 yılında, Milli Eğitim Bakanlığı yayınları arasında çıkan Reşat İzbırak'ın *Coğrafya Terimleri Sözlüğü* ve buna benzer diğer sözlükler, halk ağzındaki coğrafi terimlerin bir kısmını içermesi bakımından kısmen bu alanla ilgiliymiş gibi görülebilir, ancak konunun *yeradbilim* araştırmaları çerçevesinde *yeradı* kuruluşlarında görev yapan *coğrafi terimler* olduğu dikkate alındığında, bu araştırma alanının Türkiye dilciliği için yeni bir konu olduğu görülecektir. Dolayısıyla elinizdeki makale *yeradlarındaki yerel coğrafi terimlere* yönelik Türkiye'de yapılmış ilk çalışma olacaktır.

Yurt dışında yapılmış çalışmalarda *yerel coğrafi terimlerin* çeşitli bakımlardan sınıflandırıldığı görülmektedir:

1. Bu tür terimleri dildeki görevlerine göre *tür* ve *biçim (görünüş) terimleri* olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Yüzeyin büyük unsurları (dağ, tepe, vadi, vs.), su kütleleri (çay, göl, deniz, vs.), yüzey örtüleri (orman, koru, ağaçlık, makilik, tayga, bozkır, çöl, vs), gibi yeryüzünün fiziki parçalarını, manzaralarını ifade eden terimler *tür terimleri* olarak adlandırılırken, daha çok doğal çevrenin unsurlarını, manzaraların görünüşlerini (ak, kızıl, ger, bor, seki, sırt, çal, doruk, bel, burun, azmak, kıyı, alan, mezra, köy, vs.) anlatan terimler ise *görünüş/manzara terimi* olarak adlandırılmaktadır. Murzayev, *tür* ve *biçim terimlerinin* her zaman kesin hatlarla belirlenemeyebileceğini, herhangi bir dilde birinci grupta olan terimin başka bir dilde ikinci grupta yer alabileceğini dile getirmektedir (Ayrıntılı bilgi için bk. Murzayev 1970: 18-20).

2. Türk yeradlarının en tipik biçimini bir belirten ve bir de belirtilenden oluşan birleşik yeradları oluşturmaktadır. Coğrafi objenin özelliğini yansıtmada anahtar rol üstlenen coğrafi terimler, bu özelliği ile esasen birer indikatör⁴ olup Türkçe yeradlarında sonuncu öge olarak kullanılırlar. Coğrafi objenin türü, görünüşü çerçevesinde onun pek çok özelliğini niteleyen bu indikatörler yeradının türleri (*oykonim* “orunadı”, *oronim* “dağadı”, *horonim* “eladı”, *hidronim* “suadı”, *diriomonim* “ormanadı”, *doromonim* “yoladı”, *urbonim* “kentlikadı”) dikkate alınarak bir sınıflandırmaya gitmek mümkündür.

Elinizdeki makale yeradlarındaki coğrafi terimlerin adlandırmalarda üstlendiği görevden çok onların anlam çerçevelerinin belirlenmesine odaklandığından, terimler herhangi bir sınıflandırmaya gerek duyulmaksızın abece sırasına göre ele alınmıştır. Karaburun'un tüm köylerini içine alan derleme çalışmaları sırasında, yörenin sakinlerinden 1300 civarındaki *silikyeradı* derlenmiştir. Bu *yeradlarının* kuruluşlarında, çok sayıda coğrafi terim tespit

4 Yeradlarında görülen coğrafi terimler, P. Lebel ve B. A. Serebrennikov'un çalışmalarından sonra indikatör (Rus. İndikator) olarak nitelendirilmiştir (Popova 1970: 180). Türkiye'de birçok alanda terim olarak kullanılan *indikatör*'ün Türkçe karşılığı olarak daha çok *gösterge* ve *belirteç* terimleri kullanılmaktadır. Bk. Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü (www.tdk.gov.tr). *Belirteç* ve *gösterge* Türk Dili araştırmalarında başka kavramları ifade etmek için kullanıldığından, bu çalışmada *indikatör* terimini kullanmak tercih edilmiştir.

edilmiştir. Ancak bunlardan *dağ, tepe, ırmak, dere, çay, ova, koy, körfez, kuyu* gibi herkesçe tanınan, anlam çerçevesi belli olan, dolayısıyla kişiden kişiye, yöreden yöreye farklı şekil ve anlam özelliği göstermeyen ve artık ölçünlü dile girmiş olan terimler, makalenin hacmini gereksiz yere arttıracak düşünceyle araştırmaya dâhil edilmemiştir. Çalışmaya, ölçünlü dilde bulunmayan, bulunsa bile yörede farklı anlamda kullanılan, yerel düzeyde kalmış coğrafi terimler ile artık yörede bile konuşma dilinde kullanılmayan, unutulmuş, yalnızca yeradlarının yapısında görülebilen, tarafımızdan coğrafi terim olduğuna kanaat getirilen, dolayısıyla anlam dairesi tam olarak bilinmeyen coğrafi terimler alınmıştır.

Karaburun Silikyeraalarında Görülen Yerel Coğrafi Terimler

1. Azmak: *Azmağkoyu* (Mordoğan'da), *Azmağmekkisi* (Bozköy'de) silikyeraalarında görülmektedir. Güncel Türkçe Sözlük'te (GTS) '1. *Küçük su birikintisi, gölcük*, 2. *Bataklık*' şeklinde tanımlanmaktadır.⁵ Türkiye Türkçesi Ağzıları Sözlüğü'ndeki (TTAS) anlamları ise şu şekildedir: '1. *Akarsu kenarlarında yağmurdan sonra tarlalarda, yollarda görülen küçük su birikintisi, gölcük, su toplanan çukurcuk*; 2. *Bataklık, sazlık, büyük su birikintisi*; 3. *Akarsuyun denize döküldüğü yer*; 4. *Kaynak, menba, göze*' Sözcük, makale kapsamında taradığımız coğrafya terimleri sözlüklerinde geçmemektedir.⁶

Sözcük yörede '*akarsuyun denize döküldüğü yer*' anlamında kullanılmaktadır. Göstergenin (indikatör) geçtiği sözkonusu silikyeraaların işaret ettiği noktada, sürekli akan bir akarsu olmasa da adlandırmanın yağışlı dönemlerde (kış, ilkbahar) ortaya çıkan akarsuya bağlı olarak verildiği anlaşılmaktadır.

2. Bük: *Badembükü* (Salman'da koy adı), *Sıcaabükü* (Mordoğan'da koy adı), *Akbük* (Ambarseki'de koy adı), *Olcabük* (Saip'te koy adı), *Kumbükü* (Küçükbahçe'de koy adı), *Boncukbükü* (Küçükbahçe'de koy adı), *Alibükü* (Küçükbahçe'de koy adı), *Teknebükü* (Salman'da tepe adı) silikyeraalarında görülmektedir.

GTS'de '*dönemeç, akarsu kıyılarındaki verimli tarlalar, bükük*; *ovada veya dere kıyısında çalı ve diken topluluğu*' olarak tanımlanan bük sözcüğüne coğrafya terimleri sözlüklerinde rastlanmamaktadır. TTAS'de '*akarsu kıyılarındaki verimli tarlalar, bostan, akarsuya yakın bahçeler, çalılık, sazlık ve ormanların en sık olduğu yer, düz ve büyük toprak parçası, belen, yamaç, sırt*,

5 Makalede Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü BSTS; Büyük Türkçe Sözlük, BTS; Güncel Türkçe Sözlük, GTS; Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, DS; Türkiye Türkçesi Ağzıları Sözlüğü, TTAS; Yerbilim Terimleri Sözlüğü YTS biçiminde kısaltılmış olup www.tdk.gov.tr adresinden ulaşılmıştır.

6 Makale kapsamında taranan coğrafya terimleri sözlükleri: Ferruh Sanır, *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, Gazi yayınları, Ankara, 2000; Reşat İzbirak, *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, MEB Yayınları, Ankara 1992; Sami Öngör, *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, TDK, Ankara, 1980.

dönemeç, akarsuların büküntü yerleri, köşe şeklinde tanımlanmaktadır.

Sözcük, yörede karanın denizle birleştiği noktalardaki kıvrımlı hatları ifade etmek için kullanılmaktadır. Söz konusu silikyeradlarının işaret ettiği yerlerin hepsi gerek denizde gerekse karada bükümlü, kıvrımlı, dönemeçli bir özelliğe sahip olduğu dikkate alındığında *bük* sözcüğünün, yukarıda yer verilen sözlük anlamlarına denk düştüğü ortaya çıkmaktadır.

3. Çetirli: *Çetirli* (Küçükbahçe’de mevki adı) silikyeradında görülmektedir.

TTAS’de ‘*bodur boylu, çoğu dikenli fundalıklardan ibaret kayalık, taşlık yerler; ak meşe; dikenli yer*’ biçiminde tanımlanan *çetir* sözcüğüne coğrafya terimleri sözlüklerinde rastlanmamaktadır. Küçükbahçe köyünde bulunan ve *Çetirli* olarak adlandırılan yerin dikenli bitkilerden oluşan bir düzlük olduğu dikkate alındığında *çetirli* teriminin ‘*dikenli bitkilerle kaplı yer*’ anlamına geldiği anlaşılmaktadır.

4. Çevrik: *Çevrik* (Mordoğan’da koy adı); *Çevirlik* (Ambarseki’de koy adı) adlandırmalarında görülmektedir.

TTAS’de ‘*akarsuyun oyduğu yarımada şeklindeki toprak*’ şeklinde tanımlanan sözcük, DS’de ‘*suyun akıntılı yeri, su çevirisi, etrafı çevrilmiş bahçe veya tarla*’ biçiminde tanımlanmaktadır (DS 1993: 1154). *Çevrik* ya da *Çevirlik* olarak adlandırılan yerlerin coğrafi özellikleri dikkate alındığında bu yerlerin karaya ait parçalar olmadığı ve neredeyse hilal biçiminde birer koy olduğu görülmüştür. Dolayısıyla *çevrik* teriminin tespit edilen silikyeradlarında *koy* sözcüğüne karşılık gelecek şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır.

5. Çungur: *Çungurderesi* (Kösedere’de dere adı) silikyeradında görülmektedir.

DS’de *çungur* ‘*çukur, derin; beyaz çakıl taşı*’ anlamlarında geçmektedir. Coğrafya terimleri sözlüklerinde ise sözcüğe rastlanmamaktadır. Söz konusu dere yatağı çok derin olmayan bir vadi niteliğindedir. Dolayısıyla coğrafi objenin fiziki yapısı, sözcüğün sözlükteki “çukur, derin” anlamına uygundur.

6. Dalyan: *Dalyan* (Kösedere’de mevki adı), *Dalyanüstü* (Tepeboz’da burun adı) silikyeradlarında görülmektedir.

Dalyan, BTS’de ‘*deniz, göl ve ırmakların kıyılara yakın yerlerinde ağ ve kazıklarla oluşturulan, büyük balık avlama yeri*’; DS’de, ‘*denizde yüzeye yakın yosunlu kaya, deniz kıyılarında ve denizin dibinde dalgalı şekilde görülen kum*’ şeklinde tanımlanmaktadır. Coğrafya terimleri sözlüklerinde *dalyan* sözcüğüne rastlanmamıştır. *Dalyan* sözcüğünün yöredeki anlamı, sözcüğün Büyük Türkçe Sözlükte belirtilen anlamıyla örtüşmektedir. Yöre halkı bu sözcüğü, “doğal olmayan, özel olarak hazırlanmış balık avlama yeri” anlamında kullanmaktadır.

7. **Dip:** *Yardibi* (Mordoğan'da burun adı), *Sivridibi* (Eğlenhoca'da tarla adı), *Dağdibi* (Kösedere'de yol adı), *Burundibi* (Ambarseki'de burun adı), *Enişdibi* (Bozköy'de mevki adı), *Dip* (Küçükbahçe'de burun adı) silikyeraalarında görülmektedir.

GTS'de 'oyuk veya çukur, bir şeyin en alt bölümü, taban' şeklinde tanımlanan *dip* sözcüğüne coğrafya terimleri sözlüklerinde rastlanmamıştır. Sözcüğün yöredeki kullanımı sözlüklerde geçen anlamlarına uygundur. Küçükbahçe köyünde doğal liman görünümünde olan Eğriliman'ın denizle birleştiği nokta, yani karadaki en uç noktası da *Dip* olarak adlandırılmıştır. Ancak burada herhangi bir oyuk ya da çukur bulunmamaktadır. Yani *dip* sözcüğü bu adlandırmada sözlük anlamlarının dışında 'bir şeyin en uç noktası' anlamında kullanılmıştır.

8. **Düzlen:** *Düzlen* (Eğlenhoca'da mevki adı) silikyeraasında görülmektedir.

Coğrafi terim olduğu anlaşılan *düzlen* sözcüğüne sözlüklerde rast gelinmemektedir. Eğlenhoca köylüleri sözcüğün 'düzlük yer' anlamına geldiğini ifade etmektedirler. Sözcük, *düz + lü + en > düzlen* biçiminde gelişmiş olmalıdır. Küçükbahçe beldesinde bir tarla adı olarak tespit edilmiş olan *Uzunen* silikyeraasında görülen *en* ögesi, esasen ayrı bir coğrafi terimdir (bk. *en* maddesi).

9. **En:** *Düzlen* (Eğlenhoca'da mevki adı) ve *Uzunen* (Küçükbahçe'de tarla adı) silikyeraalarında görülmektedir.

TTAS'de 'iki yamaç arasındaki düz ve verimli toprak parçası, tarla sınırı' şeklinde tanımlanan sözcüğe coğrafya terimleri sözlüklerinde rastlanmamıştır. Yöreden ulaşabildiğimiz kaynak kişiler *en* sözcüğünün anlamını bilmemektedir. Ancak yukarıda adı belirtilen coğrafi yerlerin özellikleri dikkate alındığında bu sözcüğün sözlükte belirtilen anlamına uygun şekilde kullanıldığı görülmektedir. Zira hem *Düzlen* hem de *Uzunen* ovalık arazide bulunan, hafif eğimli toprak parçalarının adıdır.

10. **Gedik:** *Mezarlıkgediği* (Küçükbahçe'de mevki adı), *Yarengediği* (Yayla'da tepe adı), *Gedikarkası* (Yayla'da yol adı) silikyeraalarında görülmektedir. GTS'de 'bir düzey üstündeki yıkık, çatlak veya aralık, rahne; dağ geçidi'; TTAS'de ise 'yüksek yer, tepe' şeklinde tanımlanmaktadır. İzbirak, Coğrafya Terimleri Sözlüğü (CTS)'nde *gedik* sözcüğünü madde başı olarak göstermekle birlikte *boyun* maddesine atıfta bulunmuştur. Boyun maddesinde sözcüğü, 'dağlık yerlerde, doruk boylarında yer yer görülen çukurluklar' biçiminde açıklamıştır (İzbirak 1992:44).

Sözcüğün yöredeki kullanımı, sözlüklerde geçen anlamlara yakın olmakla birlikte yörede dağlık olup olmamasına bakılmaksızın çatlak, kırık ya da çukurların *gedik* olarak adlandırılması önemli bir ayrıntıdır.

11. **Geriş:** *Gerişalanı* (Yayla'da tepe adı) silikyeraasında görülmektedir.

TTAS'de '*dağların ve tepelerin üst kısmı, sırt; büyük dağ*' şeklinde tanımlanan *geriş* sözcüğüne coğrafya terimleri sözlüklerinde rastlanmamaktadır. Yörede *Gerişalanı* olarak adlandırılan yer, bazılarının *dağ* dediği, şimdilerde zeytinlik olarak kullanılan bir tepedir. Bu durum, *geriş* sözcüğünün yöredeki kullanımının, sözlükteki "*dağların ve tepelerin üst kısmı*" anlamına uygun olduğunu doğrulamaktadır.

12. Germe: *Şevketingermeleri* (Saip'te tarla adı) silikyeradında görülmektedir.

TTAS'de *germe* sözcüğü, '*bir yeri bölmek, sınırı belli etmek için yapılan tahta perde; avlu, bahçe, tavuk kümesi; büyük kaya, dağlarda sellerin aşındırmasıyla meydana gelen dik, kayalık yokuş yer; tarlaları sulamak için açılan sandık şeklinde çukur*' anlamlarında geçmektedir. Taradığımız coğrafya terimleri sözlüklerinde rastlayamadığımız *germe* sözcüğü, yörede '*taracalanmış arazi*' anlamında kullanılmaktadır.

13. Harım: *İncirharımı* (Saip'te mevki adı), *Baklaharımı* (Bozköy'de dere adı) silikyeradlarında görülmektedir.

TTAS'de '*bahçe, sebze ya da meyve bahçesi; incir bahçesi; kolay sulanan tarla; çukur yerleri doldurularak yapılan bahçe; köye, kasabaya yakın değerli tarla*' şeklinde tanımlanan *harım* sözcüğüne coğrafya terimleri sözlüklerinde rastlanmamıştır. *İncirharımı* ve *Baklaharımı* yeradlarından da anlaşılacağı üzere *harım* sözcüğü yörede '*bahçe*' anlamında kullanılmaktadır.

14. Kaklık: *Kaklık* terimi *Kazankaklık* (Saip'te kanyon adı) silikyeradında görülmektedir.

Kelime GTS'de '*kaya ve ağaç oyuklarında su birikintisi*'; TTAS'de ise '1. *Taş, ağaç oyukları ve içindeki su birikintisi*, 2. *Sel yığıntısı*, 3. *Deniz kıyısındaki kayalıklar*, 4. *3-4 metre derinliğindeki kuyu*, 5. *Su kaynağı*, 6. *Kayalar üstünde oluşan, yağmur sularının biriktiği oyuklar*' şeklinde tanımlanmaktadır. Taranan coğrafya terimleri sözlüklerinde *kaklık* sözcüğüne rastlanmamıştır. Derleme yaparken görüşüğümüz kaynak kişiler de sözcüğün anlamını bilmemektedir.

Kelime *kak+Ilg* > *kaklık* 'su birikintilerinin olduğu yer' şeklinde gelişmiştir. DS'de *kak* (II) 'dağlardaki su birikintisi', TTAS'de ise 'Taş, ağaç oyukları ve içindeki su birikintisi' şeklinde tanımlanmaktadır. Kelimenin 'oyuk' anlamı ise *kaklık oyuk* 'su birikintili oyuk' sıfat tamlamasının *kaklık oyuk* > *kaklık* şeklinde kısaltılmasıyla ve *kaklık*'ın 'oyuk' anlamını da üstlenmesiyle ortaya çıkmıştır: *kaklık oyuk* 'su birikintili oyuk' > *kaklık oyuk* > *kaklık* 'su birikintili oyuk'.

Kazankaklık olarak adlandırılan yer, Saip köyünde *Saip Kayası* ile *Karagöz Kayası* arasında, *Kazankaklık Deresi*'nin doğduğu bölgedir. Sarp bir özelliğe sahip olan *Kazankaklık*'a gitmek için ne araç ne de yaya yolu vardır.

Ayrıca sözkonusu derenin doğduğu yerde küçük bir de gölet bulunmaktadır. Sonuç olarak yukarıda özelliklerini saymaya çalıştığımız coğrafi yer, sözcüğün su kaynağı ya da oyuk anlamlarına uygun özelliklere sahiptir.

15. Kapuz: *Kapuzca* (Kösedere’de mevki ve dere adı), *Kapuzaltı* (Bozköy’de mevki adı) silikyeradlarında görülmektedir.

GTS’de ‘*kanyon, içine girilmeyen sık orman*; TTAS’de ‘*derin vadi, geçit, boğaz*’ şeklinde tanımlanmaktadır. Sözcüğü İzbirak, ‘*dik yamaçlı, boğaz biçimli vadi*’; Öngör, ‘*yamaçları hemen hemen duvar gibi dik, dar koyak*’; Sanır ‘*dar ve çok derin akarsu vadisi*’ şeklinde tanımlamaktadırlar (İzbirak 1992: 184; Öngör 1980: 66; Sanır 2000: 162). Yörede *kapuz* sözcüğüyle adlandırılan vadiler, yukarıdaki tanımlara uyan özelliklere sahiptir.

16. Kayran: *Kayran* (Tepeboz’da mevki adı) silikyeradında görülmektedir.

GTS’de ‘*orman içinde geniş ve çıplak alan, düzlük*’ şeklinde; TTAS’de ise ‘*taşlı, kumlu, ekime elverişli olmayan toprak, yağmurdan çamur tutmayan yer, çürümüş kaya parçaları, yumuşak taş tabakaları, kaygan yer, toprak, kireçli verimsiz sarı toprak, orman içindeki ağaçsız alan, düzlük, kayalıkların altındaki düzlük*’ açıklamalarıyla geçmektedir. Coğrafya terimleri sözlüklerinde *kayran* sözcüğüne rastlanmamıştır.

“Kayran” olarak adlandırılan mevki taşlık, tarıma elverişsiz, üzerinde yürümenin dahi zor olduğu bir mevkidir. Bu özelliklerinden dolayı kelimenin, ET kadır (> kayır) kelimesiyle bağlantılı olduğunu düşünmekteyiz. Clauson, “kadır” kelimesini *grim, brutal, oppressive, dangerous* ‘*sert, vahşi, ezici, ağır, tehlikeli*’ şeklinde tanımlamaktadır (Clauson 1972: 603).

17. Kepez: *Sivrikepez* (Saip’te tepe adı) silikyeradında görülmektedir.

Sözcük, TTAS’de ‘*yüksek tepe, dağ; dağların oyuk, kuytu yerleri; mağara; yokuş başı; göl ve ırmaklardaki çukurlar; verimsiz, kırıncı toprak; küçük çalılık, fundalık*’ gibi anlamlarda geçmektedir. Coğrafya terimleri sözlüklerinde ise *kepez* maddesine rastlanmamıştır.

Sivrikepez, Saip köyünün doğusunda, Saipaltı olarak adlandırılan mevkide bulunan küçük bir tepedir. Kepez sözcüğünün yörede kullanılan anlamının, yukarıda belirtilen anlamlardan hangisi olduğunu belirleyebilecek ikinci bir adlandırma bulunmamaktadır. Ancak ülkemizde, Kepez olarak adlandırılan yerleşim yerlerine baktığımızda hepsinin ortak özelliği olarak ya bir tepenin üzerinde ya da etrafında bir tepenin bulunduğunu söyleyebiliriz (Kepez köyü, Balıkesir, Kütahya, Mersin, Zonguldak, Sinop, Kırşehir, Tokat). Bu durumu da dikkate aldığımızda *kepez* sözcüğünün yörede *tepe* ya da buna yakın gelebilecek bir anlamda kullanıldığını ifade edebiliriz.

18. Kertil: *Kertil* (Eğlenhoca’da boğaz adı) silikyeradında görülmektedir.

Sözcük, TTAS'de 'geçit, boğaz; inişli yokuşlu yol; engin, uçsuz bucaksız; verimsiz toprak' şeklinde tanımlanmaktadır. Coğrafya terimleri sözlüklerinde *kertil* sözcüğüne rastlanmamıştır.

Adı olduğu coğrafi objenin özelliklerine de bakıldığında sözcüğün, yörede *boğaz* anlamında kullanıldığı görülmektedir.

19. Kırık: *Kırık* (İnecik'te mevki adı) silikyeradında görülmektedir. TTAS'de 'ormandan açılmış tarla; döküntü, fena tütün; döveni boyunduruğa bağlayan ucu çengelli ağaç; bir çeşit kılçıksız başaklı buğday; ufak kulaklı kara keçi', CTS'de ise 'daha önce sıkışık, sertleşmiş katmanların dikey doğrultuda yer değiştirmeleri sonunda yer kırılmaları ve bir kırılma düzlemi boyunca kayıp çökmeleriyle oluşan yer biçimi' şeklinde tanımlanmaktadır (İzbırak 1992: 189).

Kırık mevkisi, İnecik köyünün batısında, Kösedere ile İnecik köyleri arasında bulunan, tarım amaçlı kullanılan bahçelerin bulunduğu tepelik bir alandır. Yöre halkı, bu mevkiye neden Kırık adının verildiğini bilmemektedir.

20. Kısık: *Kısıkderesi* (Eğlenhoca'da dere adı), *Kısıkpınarı* (Eğlenhoca'da pınar adı), *Kısıktepe* (Kösedere'de tepe adı), *Kısık* (Kösedere'de boğaz adı) silikyeradlarında görülmektedir.

BTS'de 'kanyon'; TTAS'de 'iki dağ ve tepe arasındaki dar geçit, boğaz; dağların kuytu yeri, uçurum, dar yer; iki kayanın arası, derenin ya da ırmağın çok dar yeri, ufak derelerin birleştiği yer; iki dağ arasında sıkışmış ufak dere' şeklinde tanımlanan kısık sözcüğü, BSTS'de 'kıvrımlı yapılarda, bir kıvrımı keserek, iki yandaki çukurlukları birleştiren, dar ve boğaz biçimindeki gedik koyaklara verilen ad' şeklinde tanımlanmaktadır.

İzbırak, *kısık* terimini, 'oluk biçimini andıran dik yamaçlı, boğaz biçiminde vadi' (İzbırak 1992: 205) şeklinde; Öngör ise 'kıvrımlı yapılarda, bir kıvrımı keserek, iki yandaki çukurlukları birleştiren, dar ve boğaz biçimindeki gedik koyaklara verilen ad' şeklinde tanımlamaktadır (Öngör 1980: 71).

Sözcük yörede, sözlük anlamlarına da uygun olacak şekilde 'dağ boğazı' anlamında kullanılmaktadır.

21. Kol: *Kolcaderesi* (Yayla'da dere adı) silikyeradında görülmektedir.

Sözcük, TTAS'de 'susuz dere, koyak, vadi' şeklinde tanımlanmaktadır. BTS'de sözcüğün coğrafi terim olduğunu işaret eden herhangi bir anlamına rastlanmamıştır. Coğrafya terimleri sözlüklerinde müstakil *kol* ya da *kolca* şeklinde bir madde yoktur. Ancak İzbırak, CTS'de *kol-ırmak* terimini, 'ana ırmağa yanlardan karışan birinci derecede büyüklükteki kol' şeklinde (İzbırak 1992: 190); Öngör ise *kol-akarsu* terimini 'ana ırmağa karışan akarsu' şeklinde tanımlamaktadır (Öngör 1980: 69).

Söz konusu terimler birleşik yapıda olup bu birleşik yapının birinci unsuru

olan *kol* sözcüğünün “*akarsu kolu*” anlamı taşıdığı kesindir. Ancak dikkatten kaçmaması gereken nokta şudur ki bu sözcük coğrafya terimleri sözlüklerinde *suyu olan / akan akarsu kolları* için kullanılırken hem TTAS’de hem de yörede susuz dereler için kullanılmaktadır. Zira Yayla köyündeki *Kolcaderesi*, sürekli akan bir akarsu değildir. *Kolca* adı *kol* + *ca* (kol: isim kökü, +ca: küçültme eki) > *kolca* şeklinde türemiş olmalıdır.

22. Meri: *Büyükmeri, Küçükmeri* (Eğlenhoca’da tarla adı) silikyeradlarında görülmektedir.

TTAS’ye göre ‘*çocuk oyunlarında durak yeri, kale; saç; beyaz, iri taneli, çekirdekli üzüm, aşılı, iri taneli kiraz; dişi keklik*’ anlamlarına gelmektedir. Köy halkı, *meri* sözcüğünün yukarıda belirtilen anlamlarını bilmemekle birlikte sözcüğü ‘*dağların üzerindeki düzlükler*’ için kullandıklarını ifade etmektedir.

23. Sarp: *Sarp* (Mordoğan’da tepe adı), *Kızılcasarp* (Mordoğan’da tepe adı), *Sarpgözü* (Eğlenhoca’da göl adı), *Halilöldü Sarpi* (Eğlenhoca’da kaya adı) silikyeradlarında görülmektedir.

GTS’de ‘*dik, çıkması ve geçilmesi güç (yer), yalman*’ şeklinde tanımlanmaktadır. İzbirak, *sarp* terimini ‘*çıkılması güç, dimdik kayalıkların bulunduğu yerler için kullanılan sözcük*’ biçiminde tanımlamaktadır (İzbirak 1992: 274).

Sözcüğün yöredeki kullanımı sözlük anlamlarıyla uyusmaktadır.

24. Seki: *Ambarseki* (köyün adında), *Ağalarseki* (Kösedere’de yol adı) silikyeradlarında görülmektedir.

Seki sözcüğü DS’de ‘*toprak üstündeki yükseklik, doğal set; ormanlık, kayalık ya da dağ başındaki düzlük; tarla ve bahçelerdeki basamak biçiminde düzlükler; yer, arsa, tarla; meyilli, su tutmayan yer*’ biçiminde tanımlanmaktadır.

Ambarseki köyü, Karaburun ilçe merkezinin 4 kilometre güneyinde yaklaşık 200–300 metre yükseklikte bir tepe üzerinde kurulmuştur. Köyün kurulduğu tepenin üzerinde yer yer düzlükler bulunmaktadır. Köy adının bu düzlüklerden esinlenilerek adlandırıldığı anlaşılmaktadır. *Seki* sözcüğünün yöredeki kullanımı sözlük anlamına uygundur.

25. Sığ: *Sığ* terimi *Sığ* (Mordoğan beldesi’nde) silikyeradında görülmektedir.

BTS’de ‘*derinliği az, dibi yüzeyine yakın olan göl, deniz, akarsu vb.*’; TTAS’de ise ‘*sazlık, bataklık*’ şeklinde tanımlanmaktadır. Sözcük, taradığımız coğrafya terimleri sözlüklerinde geçmemektedir. *Sığ* olarak adlandırılan bölge, sözlükte geçen ve yöre halkının bildiği anlama uygun gelecek şekilde derin olmayan bir denizdir. Yani *sığ* sözcüğünün sözlük anlamı ile yöredeki anlamı aynıdır.

26. Sıraca: *Mahmudoğlusıracası* (Eğlenhoca'da tarla adı), *Osmanoğlusıracası* (Eğlenhoca'da tarla adı), *Balabansıracası* (Eğlenhoca'da tarla adı) silikyeradlarında görülmektedir.

Sözlüklerde bu sözcüğün yer adlarıyla alakalı olabilecek herhangi bir anlamı bulunmamıştır. *Sıraca*, yörede ‘sınırları belirlenmiş büyük tarla’ anlamında kullanılmaktadır. *Sıra + ca* (*Sıra: isim kökü; +ca: küçültme eki*) > *sıraca* biçiminde geliştiği anlaşılmaktadır.

27. Tümbek: *Tümbektepe* (Küçükbahçe’de tepe adı) silikyeradında görülmektedir.

TTAS’de ‘*tümsek, tepe, höyük*’ şeklinde tanımlanan tümbek sözcüğü coğrafya terimleri sözlüklerinde geçmemektedir. *Tümbektepe*, sıra dağlardan biri olup (diğerleri Gölcedağ, Uzunalıdağı, Gocamanlardağı) Küçükbahçe köyü sınırları içerisinde bulunan bir tepedir. Dolayısıyla sözcük yörede, sözlükteki ‘tepe’ anlamına uygun bir şekilde kullanılmaktadır. Sözcüğün ‘tümsek’ anlamının ise coğrafi objenin görünümünü ifade ettiği kanaatindeyiz. Zira *Tümbektepe*, dik bir tepe değil, yayvan, engin bir tepedir.

28. Uzunen: *Uzunen* (Küçükbahçe’de tarla adı) silikyeradında görülmektedir.

Coğrafi terim olarak kullanıldığı anlaşılan bu sözcüğe sözlüklerde rastlanmamaktadır. Yörede ‘*toprakları verimli, tarıma elverişli, düzlük arazi*’ anlamına gelen sözcük *uzun+en* > *uzunen* biçiminde iki ayrı sözcükten meydana gelmiş olmalıdır. *En* sözcüğü için bk. *en* maddesi.

29. Yalçı: *Yalçılar* (Kösedere’de uçurum adı) silikyeradında görülmektedir.

Yalçı sözcüğü DS’de ‘*düzgünleşmiş, parlak taş, soğuktan donup kayganlaşmış yol, yüce dağların eteği*’ şeklinde tanımlanmaktadır. Coğrafya terimleri sözlüklerinde *yalçı* maddesine rastlanmamıştır. *Yalçılar* olarak adlandırılan mevki, yaklaşık 500 – 600 metre yükseklikte, üzerinde tarım arazilerinin ve su kuyularının da bulunduğu, uçurum ya da kayalık olarak nitelendirebileceğimiz bir mevkidir. Sözcük yörede *uçurum* anlamıyla kullanılmaktadır.

30. Yalı: *Yalı* (Salman’da tepe adı), *Yalıçayı* (Salman’da dere adı), *Hacılarınyalı* (Salman’da burun adı) silikyeradlarında geçmektedir.

Yalı sözcüğü, GTS’de ‘*sahil; su kıyısında yapılmış büyük, görkemli ev*’; TTAS’de ise ‘*dik yer, bayır, yokuş, ırmak kenarlarındaki kumlu düzlük*’ biçiminde tanımlanmaktadır. Sanır, Coğrafya Terimleri Sözlüğünde sözcüğe ‘*deniz, göl veya ırmak kenarı; bunlardan birinde kurulmuş büyük, görkemli ev*’ anlamlarını vermektedir (Sanır 2000: 283).

Karaburun yarımadasında “yalı” adı verilen coğrafi objeler hep deniz

kenarındadır. Özelliklerine baktığımızda, buraların deniz kenarındaki dik yerler, uçurumlar olduğu görülmektedir.

31. Yalım: *Karayalım* (İnecik'te mevki adı) silikyeraadında görülmektedir.

Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğünde '*uçurum, dik yer, bayır, yokuş, uçurum kenarı*'; Tarama Sözlüğünde '*yalın, yalçın, sarp, sarp yer*' şeklinde tanımlanan yalım sözcüğüne coğrafya terimleri sözlüklerinde rastlanmamıştır.

Clauson'a göre kelime **yal – im* > *yalım* şeklinde gelişmiştir ve '*üzerinde herhangi bir bitki örtüsü olmayan kaya*' anlamındadır (Clauson 1972: 928).

Konuştuğumuz kaynak kişiler sözcüğün anlamını bilmemektedir. Yine kaynak kişilerin ifadelerine göre *Karayalım* mevkisi sarp ve kayalık bir yerdir.

32. Yar: *Yardibi* (Mordoğan'da burun adı), *Yarlı* (Mağaraadı, Mordoğan), *Akyar* (Uçurumadı, Mordoğan) silikyeraadlarında görülmektedir.

Sözcük, BTS'de '*uçurum*'; TTAS'de '*uçurum, çukur, kabir, mezar içi*'; YTS'de '*dimdik duran kaya*' şeklinde tanımlanmaktadır. İzbirak, *yar* terimini '*deniz, göl kenarlarında dimdik yüksek yerler*' biçiminde (İzbirak 1992: 335); Sanır ise '*karalar içinde, deniz, göl ya da akarsu kenarında dik ve yüksek kayalıktır. Göl ve deniz kenarındakine yalıyar denir*' (Sanır 2000: 284) şeklinde tanımlamaktadır.

Tanımlara genel olarak bakıldığında *yar* sözcüğünün *gerek karaların içlerinde gerekse deniz ya da göl kenarlarında bulunan dik ve yüksek kayalıkları, uçurumları* ifade ettiği anlaşılmaktadır. Yukarıda sözü geçen silikyeraadlarındaki *yar* indikatörünün, yörede, sözlüklerde geçen anlamlara denk gelecek şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Sonuç:

Makalede ölçünlü dilde bulunmayan ve ölçünlü dilde bilinirlik düzeyi düşük olan toplam 32 coğrafi terim ele alınmıştır. Bu coğrafi terimlerin önemli bir kısmının TTAS'de aynı ya da biraz farklı anlamda geçtiği gözlenmiştir. Karaburun silikyeraadı kuruluşlarında *sıraca ve uzunen* gibi, hiçbir sözlükte geçmeyen coğrafi terimler de tespit edilmiştir.

Esasen gerek Türk hâkimiyetinin bölgede XI. yüzyıla kadar uzanması, gerek bölgenin fiziki coğrafyasının farklı panoramik unsurlara (dağ, ova, vadi, vs.) sahip olması ve gerekse üç tarafının denizle çevrili bulunması dolayısıyla Karaburun ilçesi silikyeraadlarında geçen coğrafi terimlerin çok daha zengin olması beklenirdi. Bölgeden derlenen silikyeraadlarında göreceli olarak bu zenginliğin bulunmadığı söylenebilir. Kanaatimizce bu durumun sebebi, bölgedeki Türk yerleşiminin devamlılığı, daha doğrusu devamsızlığı meselesinde gizlidir. Her ne kadar Türkler bu bölgeye XI. yüzyılın sonlarında

Çaka Bey önderliğinde gelmiş olsalar da, Türklerin bu tarihten itibaren bölgede kesintisiz olarak yaşadıklarını söylemek mümkün değildir. 1320 yılında bölgenin Aydınoğulları ile yeniden Türkleşmesine kadar araya giren Bizans ve Ceneviz hâkimiyetleri ve daha sonra yine Türk hâkimiyetindeyken XV. yüzyılın hemen başlarında yaşanan Börklüce Mustafa isyanı ve akabinde yaşanan bölge halkının tamamının bölgeden sürülerek yerlerine Teke bölgesinden insanların yerleştirilmesi hadiseleri dolayısıyla, öyle görülüyor ki bölgeye gelen ilk Türklerin vermiş oldukları yeradları günümüze kadar ulaşmamıştır. Tahmin ettiğimiz gibiyse çalışmamızda veri olarak kullandığımız silikyeradlarının en eskileri en erken XV. yüzyıldan kalan yeradları olmalıdır. Şayet XI. yüzyılda gelip yerleşen Türklerin nesilleri halen bu bölgede yaşamaya devam ediyor olsalardı, şüphe yok ki çok daha arkaik coğrafi terimlerle karşılaşmamız mümkün olabilecekti. Bununla birlikte bölgeden azımsanmayacak çeşitlilikte coğrafi terim tespit edilmiş olup bu terimler, yeradlarının anlam tespiti ve Türk insanının fiziki coğrafyayı tanımlama becerisinin belirlenmesi açısından değerlidir.

Makalede Kullanılan Kısaltmalar

- BTS: Büyük Türkçe Sözlük
 CTS: Coğrafya Terimleri Sözlüğü
 DS: Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü
 ET: Eski Türkçe
 GTS: Güncel Türkçe Sözlük
 TTAS: Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü

Kaynakça

- Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü (www.tdk.gov.tr, erişim 31.01.2014).
 ÇİÇEK, A. (2009), “Türkçe Terim Kavramı Üzerine Bir İnceleme”, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt-Sayı: 11/1, ss. 53-64.
 CLAUSON, Sir Gerard (1972), *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*, University Press, Oxford.
 GÜNAY, Emrullah (1996), “Toponimik Terimlerin Sınıflandırılması”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Sayı 540, ss.619-630.
 Güncel Türkçe Sözlük (www.tdk.gov.tr; erişim 14.01.2014).
 İZBIRAK, Reşat (1992), *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, MEB Yayınları, Ankara.
 KORKMAZ, Zeynep (1992), *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
 MURZAYEV, Edvard (1984), *Slovar’ Narodnih Geografičeskih Terminov, Mısl’*, Moskva.
 ÖNGÖR, Sami (1980), *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
 POSPELOV, Ye. M. (1970), “Toponimičeskiye Trudı E. M. Murzayeva (K 60-letiyu so dnya rojdeniya)”, *Voprosi Geografii*, Sb. 81, str. 5-16.
 POPOVA, V. N. (1970), “İnformatsionnaya Rol’ Mestnih Geografičeskih Terminov v Sostave

- Toponimov”, *Voprosı Geografii*, Sb. 81, str. 179-184.
- SANIR, Ferruh (2000), *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, Gazi Yayınları, Ankara
- ŞAHİN, İbrahim (2011), “Yeradıbilimi Araştırmalarında Mikrotoponiminin Yeri, Önemi ve Araştırma Yöntemi: Tırnak Köyü Örneği”, *Turkish Studies*, Vol: 6/1, ss. 1807-1830.
- (2013), “Türkiye Yeradıbiliminde Terim ve Tür Sınıflandırması Sorunları”, *Avrasya Terim Dergisi*, 2013, 1 (1): 46 - 58).
- Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü (1993), C. I-XII, Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü (www.tdk.gov.tr; erişim: 02.01.2014).
- ÜŞENMEZ, Emek (2008), “Terimsel Açıdan Divanu Lugati’t-Türk”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2008 Kaşgarlı Mahmud Özel Sayısı (Kasım 2008-Ocak 2009), ss. 166-181. www.tdk.gov.tr (erişim: 02.07 - 19.12.2013)
- Voprosı Geografii (Geografiçeskiye Nazvaniya) 1962*, No: 58, Mısl’, Moskva.
- Voprosı Geografii (İzuçeniye Geografiçeskih Nazvaniy) 1966*, No:70, Mısl’, Moskva.
- Voprosı Geografii (Mestniye Geografiçeskiye Termini) 1970*, No:81, Mısl’, Moskva.
- Yeni Tarama Sözlüğü (Düzenleyen Cem Dilçin) (1983), TDK Yayınları, Ankara.
- Yerbilim Terimleri Sözlüğü (www.tdk.gov.tr; erişim: 02.07 - 19.12.2013).
- ZÜLFİKAR, Hamza (1991), *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yay., Ankara.